

השמטת תנועה

גְּדִי בּוּדֵד

אמוץ גלעדי

יצירה זו מבוססת על עקרון הליפוגרמה, כתיבה תוך הימנעות מהכללת אות מסוימת (כדוגמת הרומן של ז'ורז' פרק, "ההיעלמות", הכתוב כולו ללא האות הצרפתית e). אך היות שיישומה של מגבלה זו בעברית קל בהרבה מאשר בשפות בעלות אלפבית לטיני, בחרתי להשמיט מן היצירה "גדי בודד" לא אות בלבד, אלא את התנועה /a/ על כל מופיעיה הגרפיים האפשריים. בראש כל אחד מן הקטעים מופיע כמוטו אחד מבתי השיר חד-גדיא, אך גם שיר פֶּסַח זה עבר שינוי קל: כהיפוכה של אותה מגבלה עצמה כלולה הפעם בכל מילותיו, בלי יוצא מן הכלל, התנועה /a/.

.1

חד גדיא, חד גדיא, דְּזַבִּין אבא בְּפֵרוֹטוּתִים.
חד גדיא, חד גדיא.

גְּדִי בּוּדֵד, גְּדִי בּוּדֵד, שֶׁהִמִּיר מוֹלִידִי בִשְׂתֵי פֵרוֹטוֹת.
גְּדִי בּוּדֵד, גְּדִי בּוּדֵד.

.2

וְאַתָּא שׁוֹנְרָא, וְאַכְלָה לְגַדִּיא, דּוּזְבִין אבא בְּפֵרוֹטוּתִים.
חד גדיא, חד גדיא.

בלי לעורר סביבו ולו שמץ של אינסטינקט התגוננות, טופף מיִצִי לאורך קיטוני מעוננו. עוד מאתמול הוא עוקב וכולש ללא הרף, כזאב בתוך דיר... מחוץ לביתנו פִּרְרָךְ לו גדי בודד, רְכָשׁ מאמש. אם בשל טיפשות ואם מתוך זחירות, מוליד, שהמירו בלא יותר משתי פרוטות, הפקיר אותו ללא כל דרך מילוט אפקטיבית. איזה משגה, איזו שטות! אין צורך ביותר מזה כדי לעורר בטורף ביתי אינסטינקטים פֶּרָאיים. גדי מסכן! מיצי זינק לעברו, שיספ את גרונו, ריטש את גופו ולא הותיר לו זכר. גְּדִי בּוּדֵד, גְּדִי בּוּדֵד.

ואתא כַּלְבָּא, וְנִשְׁךְ לְשׁוֹנְרָא, דְּאֶכְלָה לְגַדְיָא, דְּזִבִּין אַבָּא בְּפִרוּטוּתַיִים.
חד גדיא, חד גדיא.

תוך כדי סיור לילי שואף לקרבו רוקסי, כלב ממין בולדוג, את ריחו של מיצי.
הוא גורר אפוא את גופו אינטואיטיבית, אם כי לא בלי קושי (הילוכו אטי
ביותר, בשל עודף כולסטרול כרוני שמציק לו מחודש יולי, אם לא מיוני), דרך
רחובות שורצי חולדות שחורות, שעירות; אלה מעוררות בו קבס. ועם זאת,
ריר מציף את לועו: הוא כה משתוקק לנגוס סוף סוף ביונק נמרי זה, לנשוך,
ללעוס, לכתוש, לפורר, למוסס!

חוטמו מוליך אותו ללא סטיות או תעיות; והנה, מולו – מעבר לכביש
שומם, שמאירים פרוו'קטורים ספורים – מעוננו. משוננה... לא נראָה לו הגיוני
שצריף מתפורר זה, שיכון כה קודר, הוא שאוצר את אושרו. פקפוק פתאומי
זה אינו יוצא דופן: כל כלב, מנוסה ככל שיהיה, חווה בנסיבות אלה התקף
ניורטי, ויש אומרים פסיכוטי: אין ספור טיקים, פּרפורים, דילמות, היסוסים;
הוא אינו שולט עוד בהילוכו, לועו פולט קצף דוחה. עם זאת, שום סימפטום
אינו שווה ערך לרצונו של בולדוג, והואיל ורוקסי הוא באמת כלב מסוג זה,
הוא מתאושש, מצותת, אורב.

שקט מעיק; מתוכו עולים טיפין טיפין, מכל עבר, כגוויות מתוך תהומות
אין חקר, רשרושים, צרצורים, צרימות. שקט תהומי.
ופתאום נביחות! נביחות! דלת נפרצת, קריאות, פְּלִיל של קולות כאובים,
קריאות שבר.

זה סופו של גיבור נמרי: מיצי מת ללא שמץ של אומץ לב. הן בדיוק
חוסר זהירות ממין זה, בעטיו של עיכול גדי, מושך מטבעו בולדוגים למיניהם
(ובעצם כל כלב ששכל בקדקודו) וקורא לו לתקוף בכל אוננו.
גדי בודד, גדי בודד.

ואתא חוּטְרָא, וְהִכָּה לְכַלְבָּא, דְּנִשְׁךְ לְשׁוֹנְרָא, דַּאֲכַלָּה לְגַדְיָא,
דְּזִבִּין אַבָּא בְּפִרוּטוּתַיִים.
חד גדיא, חד גדיא.

עיר היא ג'ונגל, אזור פראי, שבו עליונות נהפכת בתוך שניות ספורות לנחיתות.
אין ספור כוחות עיוורים, סותרים, הולמים פה בכל יצור שמעז להיות מרוצה

מעצם קיומו. אָכול וְשָׁתָה, כמו שאומרים – נָגוּס, טְרוֹף, זָלוּל – וְזָכּוּר, חָרָף
זאת, כי לטרוף פירושו להיות טרף: פריצות, יאמרו בצדק, הפקרות מוחלטת.
כדי להוסיף משנה טירוף לנשף זואולוגי זה, נוטלים בו חלק אובייקטים
למיניהם; ומעניניהם של אלה לא ניבטת כל נדיבות, ושום טוב אינו שוכן
בלבבותיהם.

מכוניות, טוסטוסים, קורקינטים, סקטים – לכל אלה יש רצונות בלתי
תלויים, ואין הם כפופים לשום ציווי אנושי; רחובות וכבישים כשדות קטל:
פיצוצים, אש לוחכת, רסיסי זכוכית, פצועים, פגועי הלם, הֶרֶג בסיטונות;
כלים רוצחים את יוצריהם, צעיפים חונקים את לובשיהם, צינורות דמוניים
מתפוצצים, מוטות פלד משתוללים כשדים; תופת, גיהנום, שאול. הננו
בובות בזויות, שמניעים כוחות בזויים עוד יותר. ובנושא זה אין כל הבדל
בין בולדוגים לבולדוזרים, בין פילים למיקרובים, בין גדי בודד לבין מולידי,
שהמירו בשתי פרוטות.

בצאתו מביתנו, קורן מיהירות בעקבות משתה מעולה זה, הזמין רוקסי
בעצם את מותו שלו; ובטרם הספיק לפלוט "אנציקלופד...", השיב את רוחו
לבוראו: מוט תועה, שאין לו שום צורך בנוכל שייטול אותו, רוצץ פתאום את
ראשו.
גדי בודד, גדי בודד.

5.

ואתא נורא, וְשָׂרָף לְחוּטְרָא, דהכה לכלבא, דנשך לשונרא,
דאכלה לגדיא, דזבין אבא בפרוטותיים.
חד גדיא, חד גדיא.

מעבר לכל מיני כלי קטל, אובייקטים שמסתובבים סחור סחור, חורשים מזימות
שפלות וזורעים הֶרֶס, יש למנות כוחות שונים ומשונים, יסודות שמכוננים את
יקומנו ומפוררים אותו ללא הרף. מבין כל אלה, אין יסוד שנזקק שווה ערך
לאש בשדה קוצים: שרפות שמותירות אפר ותו לא.

כפי שקורה לעתים קרובות, קצו של מוט שהשכיל לשחוט בולדוג, אינו
טוב יותר מקצו של אותו כלב מסכן (שקצו שלו אינו טוב יותר מזה של מיצי,
שבתורו לא היטיב לשרוד יותר מגדי בודד שהמיר מולידי בשתי פרוטות); שכן,
למוט שאוחזת בו אש אין שום סיכוי להתגונן: הוא חובט והולם בחוסר אונים
מעורר גיחוך, וסופו שהוא מתמוסס ומתפוגג בכליל של אדים באושים.
גדי בודד, גדי בודד.

6.

ואתא מַיָּא, וְכַבָּה לְנוּרָא, דְּשֶׁרְפָא לְחוּטְרָא, דְּהַכָּה לְכַלְבָּא, דְּנִשְׁךְ לְשׁוֹנְרָא,
דְּאֶכְלָה לְגַדְיָא, דְּזִבִּין אַבָּא בְּפִרוּטוּתִיִּים.
חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

הו, אש נשגבת! חוסנך, בכל זאת, איננו נצחי; מכל עבר זורמים אויבים
נוזליים: מי תהום, שלוליות, שיטפונות. קילוחי שתן ספורים חונקים מדורות
תוך שניות... אֶטְמִי אוֹזְנִךְ, אֶשׁ: בשורות איוב בפי! חישובים סבוכים של גאות
ושל שֶׁפֶל מורים לי כי זרם שוצף, שֶׁטֶף קוצף, עומד למוסס במהירות את גופך.
חרכי היטב מוט זה (שהיסל את רוקסי, שהמית את מיצי, שהשמיד גדי בודד
שהמיר מולידי בשתי פרוטות), חרכיהו במשנה עוז, כי לא יהיו עוד משתים
וסעודות!

גדי בודד, גדי בודד.

7.

ואתא תוּרָא, וְשִׁתָּה לְמִיָּא, דְּכַבָּה לְנוּרָא, דְּשֶׁרְפָא לְחוּטְרָא, דְּהַכָּה לְכַלְבָּא,
דְּנִשְׁךְ לְשׁוֹנְרָא, דְּאֶכְלָה לְגַדְיָא, דְּזִבִּין אַבָּא בְּפִרוּטוּתִיִּים.
חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

בדירוג דטרמיניסטי נוקשה, כגון זה שהולך ונבנה פה לנגד עינינו, יש בכל
זאת היפוכי סדר רגעיים; קורה בהחלט שיצורים יחידים שוב גוברים ומביסים
יסודות קוסמיים: איך לבלום שור שרוצה לשתות עוד ועוד? גרוננו, אין לו
סוף ולא גבול! פיו יונק מאות ליטרים, לועו מרוקן מקווים וברכות; יצור כה
מועיל לייבוש ביצות!

הו, פלוגות מימיות, זכרו את פגיעותכן! ויותר מכול בעקבות פעולות
אלה של כיבוי אש, שמציפות אתכן בעודף סיפוק – בדיוק כפי שקורה לאש
ששורפת מוט, שחובט ברוקסי, שנושך את מיצי, שטורף גדי בודד שהמיר
מולידי בשתי פרוטות. קומו, עורו! קהות חושים היא חטא! לא, לנזיפות אין
תוחלת, בקריאות אין תועלת, כאילו נמצאנו פנינוה או בסדום: סופכן, פלוגות
מימיות, לגרום לשור תועה, שדוהר דרך רחובות עיר חוטאת זו, לשאוב אתכן
לקרבו.

גדי בודד, גדי בודד.

ואתא הקצב, ושחט לתורא, דשתה למיא, דכבה לנורא, דשרף לחוטרא,
דהכה לכלבא, דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בפרוטותיים.
חד גדיא, חד גדיא.

הואיל וצימאנו לא הציק לו עוד, ביקש אותו שור תועה ללעוס גבעולי עשב
ספורים בטרם ילך לישון. הוא הבין, קודם כול, שאזור עירוני אינו הולם את
מזגו, והחליט להוסיף ולשוטט מחוץ לעירנו: הן שור שכמותו לא ייסוג מפני
שבילים תלולים ונתיבים לא סלולים, אם כי, בסופו של חשבון, די טוב לו
בכבישנו. ופתאום, כבנס, נגלים לו שדות מרעה מוריקים! הוא צוהל מרוב
גיל: מי תופס כי בעודו שועט לעבר אושר חומרי מדומה, הוא בעצם דוהר
במהירות אל מותו, ורוחו מופקרת לקץ נטול הוד?
לרעות ולנפוש – שאיפות לגיטימיות ללא עוררין. עם זאת, הן יוצרות
סיכוכים לא צפויים וגורמות לזלזול בחוקי זהירות בסיסיים ביותר: שור,
שבנסיות רגילות עושה רושם של יצור אינטליגנטי, פורק פתאום כל עול
ונוהג בטיפשות מופלגת בשל רצונו זה להתגולל בנאות־דשא דשנים; אין
ביכולתו לראות כי שדה מרעה, בדיוק כמו עיר, טומן בחובו מוקשים, וכי אין
ביניהם כל הבדל יסודי: נאות־דשא אלה תכף יהיו לשדה קטל! יוקש או, ליתר
דיוק, שוחט, אורב לו פה בין שיחים סבוכים ואינו מוציא הגה; מוחו רוקם
תוכניות זדוניות: לא שור, כי אם סטייק מאיכות מצוינת הוא ששועט לעברו!
בן אנוש הוא יצור שיומרות לו מעבר לכל דמיון ובדיון: לרדות במכונות,
לשלוט ברובוטים; יצור שרשעותו אינסופית: לשחוט, אם את בני מינו ואם
ברואים שנראים לו, בשרירות לבו, נחותים – אין עיסוק אנושי טיפוסי מזה.
לשחוט ככלב שור לתפארת, שביכולתו ללגום מאות ליטרים, שכשירים לכיבוי
עשרות דלקות, שידועות לשרוף מיליוני מוטות, שיכולים למחוץ מאות מיליוני
בולדוגים, שיכולים לנשוך אין ספור טורפים ביתיים, שיכולים לטרוף גדי בודד
שהמיר מולידי בשתי פרוטות!
גדי בודד, גדי בודד.

ואתא מלאך המוות, ושחט לקצב, דשחט לתורא, דשתה למיא, דכבה
לנורא, דשרף לחוטרא, דהכה לכלבא, דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא,
דזבין אבא בפרוטותיים.
חד גדיא, חד גדיא.

סיוטים, גרועים ככל שיהיו, נוטים לקרום עור וגידים: רוחות, שדי עינויים, שנגלים בלילות שחורים משחור, חוזרים לעתים קרובות לאור יום; מפלצת מיתולוגית מסוגלת ללבוש דמות מוכרת ולעורר בקרבנו אמון, בעוד היא רוקמת את נסיבות מותנו: תלי תלים של תוכניות, שנוגעות ישירות לכל בן אנוש ושאיש לא ירצה לקרוא, שרטוטים, סכמות, חצים; פירוט אובססיבי, דיוק קומפולסיבי – צוררנו מכינים מזימות ללא דופי ויודעים לנהוג באיפוק מופתי: תוכניותיהם מושחות, טמונות במגירות, כדי לפרוץ בדיוק כשנדרמה כי נגמרו כל מצוקותינו: באותו יום, כשנהיה שיכורים מעונג, יוכלו רוצחינו לפעול בחופשיות, ללא עיכובים; לדרוך, לרמוס כשרץ, למעוך כרמש, כי אין בן אנוש טוב מג'וק!

הנה לפניכם מקרה טיפוס: בסיפוק שאין לטעות בו, פיו אומר פזמון אטליזים, חותך שוחט את עורקו של שור: הוא אינו חוסך בקומפלימנטים, באומרו בלבו את טיב מקצועיותו, ומראש הוא צופה גמול חומרי שישבור כל שיא: בשביל סטייק כה מעולה, לא יהא זה בגדר גזל לדרוש בין עשרים לשלושים זהובים, אם לא יותר! ובעודו מונה – ומרוב להיטות רועד קולו – איויים ותשוקות שימושו בכסף זה, אוחז בגרונו כאב פתאומי, לופת ואינו עוזב, חונק, לא נתן לו לנשוט; בן אנוש כה שרירי, שהרים משקולות מדי יום ביומו, מועד ונופל כפגר נקלה.

הוא, שלא השכיל לראות כי קיומו הנו הבל ושטות – בעוד חודש שוב לא יזכור אותו איש; כי אין תוחלת בחיסול שור, אם חוים, בסופו של דבר, קץ דומה: יורדים אלי קבר בלי להותיר זכר, וללא כל פאר הופכים לחלק מגיבוב אינסופי של ישויות מתות. גדי בודד, גדי בודד.

10.

ואתא ה', ושחט למלאך המוות, דשחט לקצב, דשחט לתורא, דשתה למיא, דכבה לנורא, דשרף לחוטרא, דהכה לכלבא, דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בפרוטותיים. חד גדיא, חד גדיא.

אם קצנו לואט לעברנו או אם נשרוד בלייל אימים זה ונראה אור יום – רצון אל הוא. מי שחוקר לעומקו של עניין ודורש למצוא גורם מחולל, ראשוני, סופו שיתפוס כי עסק לו עם ציווי אלוהי: איזה עוד צידוק יש למקצה כה שוחק שבו

טורף איש את רעהו, כבובות עץ רוסיות שכולעות זו את זו? כששופט עליון גוזר את דיננו, ערעור לא יועיל במאום.

חוט של סבל תמידי, נצחי, קושר בין תקופות ומקומות רחוקים, מינים ודורות שונים. מותנו מת בתורו, ונוטל עמו אל בור קברו קליפות ריקות מתוכן: שאריות של יצורים ואובייקטים, כוחות וסובייקטים – טורפים שנהפכו, ללא שיהוי, לטרף. וביסוד כל זה עומד סוד שלא נפתור: כנגד שתי פרוטות המיר מולידי גדי בודד; איזה חוסר פשר! אין בכוחנו לתפוס איך חילוץ יומיומי חולל תגובות כה מרובות, לא צפויות: לאלוהים פתרונים. ובין שתי נקודות זעירות, שסומנו בשרירותיות כדי לתחום את קיומנו – בין טרם היות לבין פוסט מורטם, בין בוסר למקמוק – שלוחות תחינותינו אל זה שמולך בבדידות שמימית!

גדי בודד, גדי בודד.

"ואתא שונרא", איור מאת אליעזר ליסיצקי, מתוך "חד גדיא", הוצאת "צענטראלער ביכער-לאַגער, קולטור-ליגע", קייב 1919